

diening
ling der
is ook
reemdt,
datum,
lam en
in voor
de Dia-
nen, van
roepen
ook ook
nien der
ale ver-
noemde
Diaconie
oederen
Diaco-
gemeen-
en daar
in een
en be-
en allen
één kan
iaconaal
e Diake-
n, dat
onzing
uit nam,
edeelen
k A en
kennen
in opent
en on-
t onder-
indt ge
e massa
o indee-
kerkge-
kerkge-
naar de
ok, niet
t, maar
or elke
og met
oor wijk
als. En
ling zoo
e kerke-
ot dreef,
om die
even, en
rondbe-
an huis-
terecht
enschen
gezien
dat de
verzwa-
of Pre-
ndeeling
Zijn er
in tien
in vijf.
aan een
e toege-
ligt. In
die wijk
den. In
oor zijn
brekkig-
e geleid
uten die
naken.
likant te
en wijk
na jaar
t kwam,
gen" en
ijk jilings
ging hij
n. Een
eer naar
elde het
kijke van
an allen
elen nu
redikan-
sterdam
en wijk
soo ge-
kent ge
oor huis-
tellende,
800, of
gezien,
bezoekt
in Am-
na zeven
kinderen
dat ge
dan een
er kleine
og, hoe
g was,
alkomen
redikaat
zelden
wij men
wijk ver-
meerde
dikanten
begrijpt
feitelijk
or twee
ereiden,
dei ver-
te zijner
tor loci
over een
allerlei

stegen en alopen, op derde en vierde ver-
diepingen huzende.
Wat bij de Ouderlingen en Diakenen nog
tamelijk wel liep, is daarom feitelijk bij
de Predikanten reeds een wassen neus ge-
worden.
En toch, hoe gebrekkig ook, er bestaat
dan toch nog altoos *zekere* indeeling ook
zelfs voor de Predikanten.
Alleen maar voor hun *hoofddienst*, d. i.
voor de bediening van het Woord en de
Sacramenten, bestond en bestaat die in-
deeling bij de broeders Predikanten niet.

Amsterdamsch Gymnasium.

Het Amsterdamsch Gymnasium heeft de
goede gewoonte van onze oude Latijnsche
scholen gevolgd, om in het jaarverslag niet
maar cijfers en berichten, maar ook een
stuk paedagogische studie te geven.
Het kon dit doen, omdat het beschikt
over het zoo uitnemend paedagogisch talent
van een man als Dr. Woltjer, die telken
jare over één der vakken van onderwijs
zijn denkbeelden in deze verslagen uiteenzet.
Onze lezers herinneren zich nog hoe
schoon het stuk over de Historie was. Welnu,
dit jaar gaf hij een niet minder schoon stuk
over de studie der natuurwetenschappen,
waarvan we het volgende als proeve aan
onze lezers voorleggen.

De natuurwetenschappen hebben het hooge
standpunt, waarop zij tegenwoordig staan,
voor een groot deel te danken aan de methode,
die zij volgen. Nauwkeurige waarneming, experi-
ment en inductie zijn de drie machtige factoren,
die deze methode samenstellen. Bij het onder-
wijs is het dan ook noodzakelijk op de groote
beteekenis dezer factoren uitdrukkelijk de
aandacht der leerlingen te vestigen. Aan hun-
re waarde mag niets te kort worden gedaan,
of de vruchten van het onderwijs zullen er
onder lijden. Dat behoort ons echter niet te
beletten te wijzen op de eenzijdigheid, waar-
aan vele natuuronderzoekers zich schuldig ma-
ken, eene eenzijdigheid, waarvan ook de beoe-
fenaars van andere wetenschappen, door de
schitterende resultaten van gene verloft, dikwijls
hunne sanctie geven.

In deze eenzijdige verheffing harer methode
ligt juist het gevaar dat de beoefening der
natuurwetenschappen ongetwijfeld met zich brengt.
Waarneming van teiten en samenvatting dezer
teiten onder algemeene gezichtspunten wordt
door sommigen beschouwd als het een en al
der wetenschappelijke methode; de feiten, die
men waarneemt, zijn lichamen in beweging, de
algemeene gezichtspunten, zijn de wetten der
beweging, en zoo wordt de geheele wetenschap
tot mechanica herleid.

Ook zonder dat deze mechanische beschou-
wing der dingen uitdrukkelijk als de algemeene
wetenschappelijke wordt voorgesteld, is er allicht
eene neiging bij de leerlingen om tot die opvat-
ting te komen, wanneer zij voortdurend in die
richting geleid worden. Op de hoogere burger-
scholen is dat gevaar natuurlijk veel grooter dan
op de Gymnasia, omdat op de eerste de wis- en de
natuurkundige wetenschappen domineren, ter-
wijl de laatste aan de studie der talen den mees-
ten tijd besteden. Maar het overwicht der
natuurwetenschappen is zoo groot geworden, dat
men hare methode ook op de talen en de ge-
schiedenis gaat toepassen, ook daar van de
afzonderlijk waarneembare feiten als hun vast-
staande uitgaat om te komen tot wetten, die
dan slechts als de zuiver intellectuele samen-
vatting der verschijnselen onder algemeene ge-
zichtspunten worden beschouwd, m. a. w. als
subjectieve vormen van ons menschelek denken.

Sedert de dagen van Bacon van Verulam is
deze methode opgekomen, natuurlijk niet de
inductieve methode op zich zelf, maar die methode
met hare onderstellingen en gevolgen, die tegen-
woordig de eigenlijke natuurwetenschappelijke
heet en waarnaar bijv. Opawoner ook de overige
wetenschappen wilde beoefenen hebben. Volgens
Bacon hebben de oude filosofen de natuur-
wetenschap bedorven, Aristoteles door zijne lo-
gica, Plato door zijne theologie. "Tot nu toe,"
zegt hij, "is er niemand opgetreden, met zulk
eene sterke geest en zulk een ernst bezielde,
dat hij besloten en zich tot taak gesteld heeft
de algemeene geldende beschouwingen en be-
grippen van zich af te werpen en den effen en
glad gevegen geest voor de laderken der af-
zonderlijke dingen open te stellen. Er is in
de natuur niets dan de ondeelbare lichamen,
die zuiver en individueel werkzaam zijn naar
een wet; de wetenschap heeft deze wet tot grond-
slag; haar moet zij zoeken en vinden en uiteen-
zetten met het oog op het weten en handelen.
Daarom nu kan men alleen komen langs eene
inductieve methode." De waarde der hypothese
is door Bacon nooit begrepen.

Zoals het gewoonlijk gaat, is ook hier de
dwaling niet zoo in het oog springend, dat zij
dadelijk wordt opgemerkt. Zij heeft een schijn
van waarheid; indien de uitdrukking niet tot
verkeerde gevolgtrekkingen aanleiding gaf, zou-
den wij willen zeggen: zij is ten deele waar.
Tegenover de deductie der scholastiek van het
einde der middeleeuwen was een beroep op de
concrete dingen niet ongewettigd. De waarnem-
ing heeft altoos ter toetsing van het specula-
tieve denken hare bijzondere en zeer groote
waarde. Met de feiten moet elke wetenschap,
moet ook de filosofie rekening houden; feiten
moet zij opsporen, uit feiten mag zij als uit
vaststaande gegevens algemeene regelen en wet-
ten afleiden. In 't bijzonder waar het om de
kennis der natuur te doen is, moet de waarnem-
ing van het feitelijk bestaande en werkende
de stof geven voor het denken; bepiegelingen
leiden zoo licht tot dwaling.

Maar hoezeer wij dit ook met allen nadruk
verklaren, gaan wij daarom toch niet mede met
Bacon en zijne navolgers, die niets dan ondeel-
bare lichamen kennen in de natuur en van deze
als den grondslag, het begin, van alle natuur-
wetenschap uitgaan. De idee gaat voor de uit-
werking of objectivering der idee. Zoo ook in
de wetenschap. Aanschouwing en waarneming
zijn nog geen kennis; om deze te vormen is
nog een subjectieve factor noodig. De zooge-
noemde empirie is nog geen voldoende grond-
slag voor de wetenschap.

Doch een betoog over den oorsprong onzer
kennis zullen wij hier niet leveren. Alleen wil-
len wij opmerken dat de inductie ten slotte
altijd steunt op eene deductie, zoodat ook in dit
opzicht de idee voorop gaat; ten tweede dat
ook bij het experiment eerst de idee aanwezig
moet zijn, waarvan men de waarheid door het
experiment wil bewijzen; terwijl eindelijk ook
de hypothese, die volgens Huxley altijd aan de
ontdekking eener wet voorafgaat, eene idee is.

Voegen wij daar nu nog bij, dat de natuurwet-
enschap van begrippen als stof, kracht, bewe-
ging enz. als gegevens uitgaat, dan is daarmede
voldoende aangeduid, dat zij, die meenen een-
voudig van de voorwerpen en feiten als vast-
staande eerste elementen te kunnen uitgaan, zich
misleiden; zonder het speculatieve element geef
de empirie en het experiment geen wetenschap.

Tot de voordeelen, die de beoefening der
natuurwetenschappen medebrengt, wordt door
veel ook dit gerekend, dat men bij deze studie
vrij is van alle dogmatisme.
"Is echter nuttig, dat de leeraar bij het on-
derwijs steeds in het oog houdt, en er bij ge-
legenheid ook op wijst, dat deze meening niet
juist is. Iedere empirische wetenschap moet
in betrekking tot hare grondslagen dogmatisch
zijn en mag dit dogmatisme eerst laten varen,
wanneer de ondervinding haar leert, dat op deze
grondslagen geen theorie meer opgebouwd kan
worden, die aan de gegevens der ervaring op
het gegeven tijdstip volledig kan voldoen," zegt
Dr. Rosenberger in zijn werk over Isaac Newton
(pag. 3). En wat nu die grondslagen betreft,
daarover heerscht onder de natuurkundigen van
den eersten rang volstrekt geen eenstemmig-
heid. *Atomen en krachten* worden door som-
migen onder hen mythologische begrippen ge-
noemd; van de begrippen *oorzaak en werking*
tracht men zich te ontdoen, daar zij veel over-
eenkomst hebben met fetichisme. Een man als
Kirchhoff beschouwt het als de taak der natuur-
wetenschappen eene, voor zover dit mogelijk
is, volledige beschrijving der natuurverschijnselen
te geven, zonder zich om oorzaken of verklar-
ing te bekommeren; het zoeken naar oorzaken
behoort niet tot haar gebied, veel minder nog
het vragen naar doeleinden; alle teleologie wordt
huitengesloten. Wij verstaan dat streven; het is
de consequentie van het empirisme; men wil
alles buitensluiten wat niet volkomen zeker is,
en die zekerheid meent men in de waarneming
te bezitten.

In zeker opzicht zouden wij er ons in verhe-
gen, wanneer de onderzoekers zich streng hielden
aan zulk een program; wij zouden verlost wor-
den van een tal van theorieën, die in 't minst
geen redelijken grond hebben, maar toch als
resultaten van wetenschap gebruikt worden ter
bestrijding van het Christelijk geloof.
Dit citaat is lang, maar het mocht niet
worden afgebroken, om dat metterdaad in
deze zinnende positie is genomen.
Aan alle natuur ligt een gedachte ten
grondslag. Die gedachte was er eerst. En
eerst wie die gedachte peilt, verstaat de natu-
tur. Alleen zoo komen we weer van natuur-
empirie tot natuurwetenschap.

Het Verslag zou overigens o. i. wel doen,
indien het voortaan deze stukken van Prof.
Woltjer onder een afzonderlijk hoofd op-
nam, en ze niet meer in het schoolverslag
zelf inschreef.

Dan wist ieder waarover ze liepen, en van
wiens hand ze waren, en later, als alle we-
tenschappen doorloopen waren, konden ze in
een bundel saam worden uitgegeven.

Het is verlies en schade, als zulke stuk-
ken in een door weinigen gelezen Verslag
schuil blijven. En ook de *Standaard*, waarin
ze werden afgedrukt, gaat als elk dagblad
te spoedig naar de papiermand.

Beroeping of Oproeping?

III.

Strekt nu ons betoog, om die stelling
ingang te doen vinden, dat de roeping tot
den Dienst des Woords van de zijde der
kerk moet plaats grijpen, zonder dat er
van de zijde der toekomstige Dienaars iets
mag gedaan worden, om te doen uitkomen,
dat zij genegen en bereid zijn, om zulk
een roeping te aanvaarden?

Stellig niet.
Dit zou zijn ons plaatsen op een onwaar,
eenzijdig en onprofielmatig spiritualistisch
standpunt.
Zoo riep de Heere zelf, maar zoo
kan de kerk niet roepen, voor ambten,
die onder ons langdurige voorbereiding
eischen.

De Heere zelf riep onmiddellijk.
Want wel waren er ook in Israël profeten-
scholen, maar men vergist zich zeer, zoo
men waant, dat Jesaja en Jeremia, Hosea,
Joël en Amos, na in die profetenscholen
gestudeerd te hebben, en hun examen te
hebben doorgestaan, in het profetenambt
waren ingezet.

Al wat, ook in verband met de dusge-
noemde opleiding, over die profetenscholen
in Israël gezegd en verhandeld is, rust op
zelfmisleiding en gebrekkige kennis van wat
die profetenscholen waren en bedoelden.
Men leeft dan eerst in onze theologische
scholen in, verbeeldt zich dat zoo ook de
profetenscholen waren, en zoekt dan daarna
uit die profetenscholen der verbeelding con-
clusien te trekken, die passen zullen op
onze hedendaagsche toestanden.
Doch daargelaten nu wat de profeten-
scholen waren, niemand kan uit de Heilige
Schrift het bewijs leveren, dat de groote
profeten die ons het Woord Gods hebben
gebracht, in die scholen opgeleid en uit die
scholen voortgekomen waren. Van een
Amos blijkt vlak het tegendeel. Hij werd
geroepen van achter de runderen [die hij
weidde].

Wat we van de roeping van een Amos,
een Jesaja, een Jeremia, een Ezechiël, een
Daniël, een Jona lezen, geeft dan ook
veeleer den indruk, dat zij onmiddellijk
geroepen werden, d. w. z. buiten verband
met alle dusgenaamde opleiding.
En geheel hetzelfde ziet ge in het
Nieuwe Testament. Ook daar roept en be-
roept Jezus zijn 12, zijn 70 discipelen, en
later zijn apostelen, onmiddellijk, zonder
dat van eenige voorbereiding of opleiding
hunnerzijds blijkt, ja, zoo dat die bij allen,
op den éénen Saulus na, is uitgesloten. En wel
lezen we van Paulus, dat hij op de academe
te Jeruzalem onder Gamaliël gestu-
deerd had, maar het is een groote fout,
hierin zijn academische of schoolse oplei-
ding te zien. Immers op Gamaliël's school
werd men onderwezen, niet voor het apostol-
aat van Jezus, maar integendeel in de vijand-
schap tegen het Evangelie en voor den Farizee-

schen, niet voor den Evangelischen dienst
opgeleid.

Die onmiddellijke roeping was onder pro-
feten en apostelen daarom denkbaar en
mogelijk, overmits Hij die riep de Schepper
der personen en de Kenner der harten was.
En ten andere omdat Hij die riep, door een
bijzondere bedeeling des Heiligen Geestes
en der openbaring zijn gezanten bekwaamde.

In de kerk daarentegen staat het zoo niet.
De kerk is geen schepper van personen,
noch kent zij de harten. En evenmin bezit
de kerk het vermogen om door bijzondere
verlichtingen en openbaringen op buitenge-
wone wijze den man dien zij roept, te be-
kwamen voor het ambt.

Sedert die desmetten ook nu nog voor
de kerk zulk een onmiddellijke roeping voor-
stonden, vervielen daardoor in eenzijdig
spiritualisme, d. w. z. ze beeldten zich in,
dat er ook nu nog een onmiddellijke be-
deeling des Heiligen Geestes bestond, die
feitelijk niet meer gevonden wordt.

Al zulk drijven is dan ook nooit anders
dan op vernieling van het kerkelijk leven uit-
gelopen.

Bij dien stand van zaken is het altoos
duidelijk, dat slechts tweërlei gebeuren
kan, of dat de kerk roept en keurt, en
daarna haar geroepenen en gekeurden
voorbereidt, of wel dat ze roept en kiest
mannen, die ze voorbereid vindt.

Beide stelsels onderscheidt men wel.
Bij het eerste stelsel gaat het aldus toe.
De kerk ontdekt hier of daar een man van
ernst en vromen zin, en in wien zij meent
gaven voor het ambt te ontdekken. Alsdan
neemt ze zulk een broeder aan, om hem
voor den Dienst gereed te maken. Ze
neemt hem daartoe gedurende eenige jaren
in studie. En zijn die studia afgeloopen,
dan plaatst zij hem in het ambt.

Dit stelsel brengt nu met zich, dat men
in den regel mannen van zekeren leeftijd in
de studie zal opnemen, eenvoudig wij op
een leeftijd van 12—18 jaren niet dan zeer
zelden over de gesteldheid van hart en
over schuldende gaven, met eenige zeker-
heid te oordeelen valt. Regel zal alzoop
dat standpunt zijn, dat men het oog laat
vallen op mannen van 18—30 jaar. Dat
men deze oudere personen dan met zekere
overhaasting gereed maakt. Dat men bij dat
gereedmaken aan de lagere studien weinig
hecht. Die zoo spoedig doeneijk doorjaagt.
Zoo snel mogelijk op de theologie aanstroomt.
En ook wat de theologie aangaat, in hoofd-
zaak werk maakt van wat rechtstreeks dien-
ten kan om de predikatie te doen gelukken.
In den vollen zin *opleiding*.

Het stelsel van geen opleiding, maar on-
middellijke spiritualistische roeping is het
stelsel bij hen geliefd, die den *afenaar* boven
den *prediker* stellen. Het stelsel van eerst
keuren en daarna zelf opleiden, is het
stelsel dat ten deele aan de meeste *Theo-
logische Scholen* aanvankelijk gevolgd is, en
bijna uitsluitend gevolgd is bij de *Zending*.

Met name toen de Vrije kerken in Eng-
land opkwamen, heeft men daar te lande dit
stelsel van eerst *keuren*, en daarna *zelf*
opleiden, en wel zoo *haastig* mogelijk, en
uitsluitend voor het *ambt* opleiden, in den
beginne zelfs uitsluitend gedreven.

Onze Theologische School te Kampen wor-
telt in de gedachte van datzelfde stelsel. De
kerk onderzocht ook hier te lande, of iemand
geestelijken aanleg voor het ambt had, en
begon met te keuren. Wie onbruikbaar bleek,
keurde zij af en sloot zij uit. De geestelijk
gekeurden nam ze daarentegen aan, vooral
in den beginne veelal op meer gevorderden
leeftijd. En de aldus gekeurden maakte ze
dan zelf voor het ambt klaar. Zoo snel
mogelijk. En schier enkel rechtstreeks op
het ambt aanstroomt. Zoo haast het kon
moesten ze op proef gaan prediken.

Diep is men hier echter niet op ingegaan.
Al spoedig heeft solidier zin meegesproken.
Zoo is het stelsel nooit principieel gedreven.
Maar de grondtrekken er van vindt men nog.
Bij de Zending daarentegen was dit stelsel
principieel aanvaard.

De kerk keurde wie *Zending* zou wor-
den. Wie de keuring doorstond werd als
"candidaat-zending" aangenomen. Daarna
werd hij door de kerk in zeer korte jaren
klaar gemaakt. En klaar gemaakt recht-
streeks met het oog op deze bediening. Alleen
wat daarvoor eisch scheen, werd hem aan-
gebracht. En zoo niet bleek hij dat weinige
in zich te hebben opgenomen, of na drie
jaren studie was hij gereed, en werd nu uit-
gezonden.

Op enkele uitzonderingen na, zijn al onze
missionarissen op die wijze eerst *gekeurd*,
toen klaar gemaakt, en daarna in de be-
diening gezet.

En juist daartegenover nu staat het Ge-
reformeerde stelsel, dat heel anders, wel
niet ontkent, dat er ook zonder studie
enkele mannen met singuliere gaven kun-
nen opkomen, noch ook dat de oplei-
dingmethode van vooraf gekeurde per-
sonen niet enkele treffelijke leeraars kan
opleveren, maar niettemin staande houdt,
dat dit alles *exceptie* blijft, en geen *regel*
kan wezen; maar dat als regel geldt, dat
hier *twee* factoren saamwerken: 1°. de lei-
ding van Gods Voorzienig bestel, die tweew-
brengt dat er mannen, voor het ambt wel
toegerust, gereed staan, en 2°. dat de kerk
deze gereede mannen eerst *als ze gereed*
zijn keurt, en zoo ze bij die keur voldoen,
hen in het ambt zet.

Ziende in het gebod, blind in de uitkomst.

Onlangs besigden we bovenstaande stelling.
Hier komt een belangstellend lezer tegen
op, en vraagt ons, of Jezus dan niet zelf
gezegd heeft, dat wie een toren bouwen wil,
eerst nederzit, om te berekenen of hij de
kosten betalen kan.
Zijn stuk luidt aldus:

Hooggacht. Redacteur van de Heraut?
Reeds vroeger, maar ook nu weer in de *Heraut*
van 20 December '96 in uw stuk over het
"Standpunt-Bruna" wordt door u als waarheid
voorgesteld de stelling: "Ziende in het gebod
en blind in de uitkomst. Zoo moet een Chris-
ten leven." U zegt daar namelijk tegenover
Ds. Bruna: "En dan luidt het antwoord: Men
laat deze gehoorzaamheid (om naar Christus'
ordinantie te handelen) na, uitsluitend wij men
er schadelijke gevolgen van vreest. Het zij zoo,
maar wat is dit anders dan blind in het gebod
en ziende in de uitkomst. Juist het tegendeel
van wat Gods Woord eischt."

Nu weet ik wel dat Hendrik de Cock, de
eerste afgescheiden leeraar, blijkens de levens-
beschrijving, die zijn zoon van hem gegeven
heeft, die stelling als waarheid voorstond en
verklondigde tot verdediging der afscheiding,
maar ik wenschte u de vraag te mogen doen,
om deze dan ook later in de *Heraut* beant-
woord te mogen zien, of die stelling waar is en
dus op Gods Woord gegrond en daarmede niet
in strijd, teminste in den zin, waarin die stel-
ling door u opgevat wordt.

Blijkens bovenstaande aanhaling is u van
overtuiging, dat het letten op de uitkomst, op
mogelijke schadelijke gevolgen van hetgeen men
doet, niet door den Heere geboden is.

Mijns inziens is dit in strijd met 's Heeren
Woord.

Ja, Hendrik de Cock van Ulrum dacht er
zoo over. Niet alleen tractement en landerijen,
pastorien en kerkgebouwen, maar ook de ge-
heele Hervormde Kerk met al hare leden moest
men maar verlaten en aan de macht van de
tegenstanders der waarheid overgeven, om weer
leerlicht te kunnen oefenen, want niet alleen
de zuivere prediking van Gods Woord en de
rechte bediening der Sacramenten, maar ook de
uitoefening der leerlicht behoort tot het wezen
der kerk van Christus.

Sedert is die stelling tot eene overlevering
onder de uitgezede Gereformeerden geworden.
Maar goede Gereformeerden volgen geen tra-
dities, hoe getrouw ook overgeleverd, wanneer
zij strijden met Gods Woord, hetwelk ons ge-
biidt, dat wij niet blind mogen zijn in de uit-
komst, zoodat Hendrik de Cock o. s. hierin dwaalde
tot groote schade van de kerk onzer vaderen.
Zoo hebben kennelijk onze Dordtsche vade-
ren de zaak ook beschouwd.

Sedert 1679 tot 1685 was er in de Gerefor-
meerde kerken dezer landen volslagen gemis
van leerlicht. De tegenstanders der waarheid
hadden de macht in handen en verdrukten de
toenmaals doleerende met verbranding, ontpoor-
tering enz. Maar dezen gaven niet alles aan de
tegenstanders der waarheid over, om maar leer-
licht te kunnen oefenen. Zij zagen op het ge-
bod, maar ook op de uitkomst, en daarom ble-
ven zij er in strijden, totdat de vijanden der
waarheid machteloos waren gemaakt. Denken
wij hierbij ook maar eens aan Wilhelmus à
Brakel, Jacobus Koelman en Jodocus van Loden-
stein, die vele bezwaren hadden tegen de Gere-
formeerde kerk hunner dagen wegens gemis
van leer- en leventucht, maar om de schade-
lijke gevolgen haar niet mochten noch dorsten
verlaten.

Dit verbiedt ons de Heere in zijn Woord.
Wij moeten naar Gods bevel op de uitkomst let-
ten. Jes. 65:8, 9. Alzoop zegt de Heere: Gelijk
wanneer men most in een bos druiven vindt,
men zegt: Verderf ze niet, want daar is een
zegen in, alzoop zal ik het om mijner knechten
wil doen dat ik ze niet allen verdere. En ik zal
zaad uit Jakob voortbrengen en uit Juda eenen
erfzitter van mijne bergen.

O. von Gerlach tekent hierbij aan: "De
Heere onderscheidt wijkzijne knechten, den
most, van de goddeloozen, de uitgesperste schil-
len, die Hij verdelgt."

Zulk een bos druiven is de Hervormde kerk.
Veel zijn de slechte, bedroefene in haar, maar
goede zijn er toch ook nog in. Waarom nu
de geheele tros weggegooid, zoodat door zoo-
vele Gereformeerden gedaan is, terwijl de eene
zeide: Zij is de valsche kerk, en de andere zeide:
Zij is een schijnkerk? Was dit dan in de jaren
1679—1685 ook het geval?

Wij mogen dat niet doen. De gevolgen zijn
te schadelijk. De wil des Heeren is, dat wij
haar behouden, totdat het in Zijne mogendheid
ons, evenals aan onze vaderen, gelukt zal zijn,
de rotte druiven er af te snijden.

De Helland zegt (Luc. 14:28): "Want wie
van u, wilende eenen toren bouwen, zit niet eerst
neder en overrekenet de kosten?"

Wij hopen, dat spoedig geen moderne can-
daten meer zullen toegelaten worden tot den
Heiligen dienst in de Hervormde Kerk, de Ge-
reformeerden in haar mogen advanceeren en er
dan eene vereeniging van de Kerk met de
andere Gereformeerde Kerken in deze landen
mag plaats vinden. Dan wordt de Vrije Un-
versiteit ook weer de onze.

Hooggachtend,
TRANSALANUS, L. L.

Hier is misverstand.
We laten de nagedachtenis van Hendrik
de Cock natuurlijk rusten, en bepalen ons
tot de zaak.

En die komt hierop neer.
Er zijn tweërlei dingen, waartoe ge u
kunt opmaken.

Ten eerste dingen, die ge doen kunt, maar
ook laten moogt, omdat ge desaan gaande
geen rechtstreeks gebod van uw God hebt.

Bij al zulke dingen nu komt de stelregel,
dien we gebruiken, niet te pas, geldt die niet,
en kan er geen sprake van zijn.

Of ik een toren wil bouwen of niet, is
een zaak die tot deze eerste rubriek behoort,
want een rechtstreeks gebod Gods, dat ik
dien toren bouwen zal, ontbreekt ten eene
male.

Daarom is het mijn plicht, bij zulk een
bouw, vooraf te overleggen, in de uit-
komst mij in te denken, en uit die voor-
ziene uitkomst op te maken, of ik het kan
doen of niet.

Maar heel anders staat het met de tweede
categorie der dingen.

Deze beheist namelijk die dingen, die mij
door het gebod Gods als stellige *plicht* zijn
voorgeschreven, of ook die mij door het
gebed Gods *verboden* zijn.

De eerste nu moet ik *doen*, en met de
tweede moet ik *breken*, enkel om het ge-
bod en op het gebod, en zonder te vragen
naar de mogelijke gevolgen.

In al zulke gevallen nu geldt de aloude,
echt Gereformeerde, bij onze vaderen steeds
geldende stelregel, dat we alsdan te gehoort-
zamen hebben, ziende in het gebod en blind
in de uitkomst.

En dat wel om deze reden, dat, als ge
dit niet doet, gij God verdenkt van een

verkeerd gebod te hebben gegeven, alom
in Gods plaats beoordeelen gaat wat moet
of mag, en aldus uw bestel voor het bestel
van uw God in de plaats schuift.

Het eenige wat we hierbij toegeven is,
dat er zeker verschil bestaan kan over de
vraag of in een bepaald geval een bepaald
gebod van God voor ons ligt; en ook dat
er soms schijnbare strijd kan bestaan tus-
schen twee geboden Gods die op een zelfde
zaak van toepassing zijn.

Maar wat de hoofdzakelijk betreft, blijft het
vaststaan: Als God gebiedt, dan hebt gij
te gehoorzamen.

En dan... springt ge met uw God over
een muur.

Uit de Pers.

Het van de hand van Ds. Huisman versee-
nen vlugschrift, waarop ook wij een volgend
maal verslag terugkomen, geeft aan het *Holl.
Kerkblad* aanleiding tot een retrospectieve be-
schouwing die de aandacht verdient.

We lezen daar:

Het teeken, dat wij in dit geschrift oostmoedig
dankbaar erkennen, is het teeken der *waarheid*.
Deze brochure herinnert ons aan eene andere
brochure van gelijk formaat en uiterlijk, voor bijna
30 jaren insgelijks bij Kemink en Zoon verschenen,
waarin Dr. A. Kuyper, destijds predikant te Utrecht,
uit den ethischen nevel te voorschijn tredend om
de beproefde paden weer te zoeken, getuigde tegen
den *leugen* in de kerk.

Het getuigenis in dat kerkelijk geschrift van Dr.
Kuyper, aangevangen, is sedert door hem als tolk
van velen, die hem voorgesagen en die hem volgden,
met toenemende kracht voortgezet. In steeds die-
perer zin, over immer breeder terrein, en in altijd
verder gaande verschijnselen werd de voortwoel-
rende leugen in het leven der kerk aangewezen,
beleden, bestreden. En door Gods genade mag
getuigd worden, dat door voortgaande bekering tot
waarheid en recht met voortgang van onze en onze
vaderen, zonde, die ons met onze schuldige broederen
mede schuldig stelden, met dien leugen door velen,
die vroeger achterbleven, gebroken werd. Het ge-
tuigenis bleef niet bij een conscientiekreet, maar
droeg tot een behandeling naar den eisch des ge-
wezens, een handeling naar den wil van God, over-
eenkomstig het licht van zijn heilig Woord. Zoo
is toen de kerkelijke actie in kracht toegenomen.
Zoo is de Vrije Universiteit op den vasten bodem
van Gods Woord en in den hand der heilijdsen
van de gemeente des Heeren in ons vaderland op-
gericht. Zoo is de studie der heilige godgeleerd-
heid ernstig en biddend aangevat in principieele
tegenstelling tegenover de valscheit dagaansamde
wetenschap. Zoo is tegenover den leugen weer de
waarheid opgericht in de bevestiging der Heilige
Schrift als Gods heilig en onfeilbaar Woord en in
het schriftuurlijke recht en de schriftuurlijke ge-
stalte der kerk, die plaar en vastigheid der
waarheid. Zoo is in het zoeken om op de
rechte paden terug te keeren onder de beschik-
king van Gods Voorzienigheid de dolrasie geboren
tot reformatie der kerken. Zoo is het recht der
gevolgen in hun optreden sinds 1834 voor de waar-
heid, het geloof en het leven der gemeente van
Christus erkend. Zoo is het aanvankelijk herstelde
leven der Gereformeerde kerken in Nederland onder
den regel der kerkenorde, die de waarheid diene,
tot openbaring gekomen.

Maar ook zooveel anders is daaruit geboren.

O, wat is de vijandschap losgebroken tegen die
ontmaskering en bestrijding van den leugen! Helas!
soveelen hadden dien leugen liefgekeerd en stelden
zich nu voor dien leugen te weeten. Niet alleen be-
handelden en verdedigden zij den leugen in de
handhaving der gemeenschap van geloof en ongelooft
op *kerkelijk* gebied; maar ook boden zij zich tot
een bestorwing ter bescherming der vermenig-
vuldiging van leugen en waarheid in de stukken des geloofs,
in de prediking, in de studie der godgeleerdheid,
in de behandeling der Heilige Schrift zelf.

Sommigen deden dit met opzet. Meerdere deden
het schier onbewust, achterten en elandere mislei-
dende, onder de macht van een valsche wetenschap-
pelijk beginsel. En een groote menigte menschen
van allerlei ontwikkeling deerd hiraan niet een-
voudig uit vertrouwen op mannen, die men behoud
en door wie men zich liet geruststellen en leiden.

Zoo is toen in zeer breeden kring, onder van
het uitgaande getuigenis kennis te nemen, wantrou-
wen en afkeer en haat gekend tegen de *Heraut* en
tegen alle boeken en bladen en personen, die een
gelijk getuigenis gaven. In zeer breeden kring is,
zonder kennis van den toestand, door vele geloovigen,
die den bijbel liefhebben en door de genade onzes
Heeren Jezus begeren salig te worden, tot de be-
strijding der Gereformeerden besloten. Wat was
Vrije Universiteit bestreden! Wat is er niet een lever,
met een geendracht tot de uitwerking der Gerefor-
meerden van ethische en irrische zijde gearbeid!
Wat is het consigne over heel de linie van het
leven geworden: geen gemeenschap met de Gere-
formeerden! Wat is er gesmaad, gelasterd! En wat
zijn tal, tal van mannen en vrouwen, wier hart naar
levend water dorst, door muren en grachten ge-
scheiden van wie hen liefhebben in Christus Jezus,